

I evo prvog broja

Piše: Aleksandar Nećak

Dragi i poštovani prijatelji, sestre i braćo, Evrei, Židovi, Jevreji, kako vam drago.

Pred nama je prvi broj našeg zajedničkog glasila. I nećete verovati, da smo lako, rekao bih jednoglasno zaključili da nam je zajedničko glasilo potrebno. Da ono treba da obrađuje teme koje nas sve ili bar većinu interesuju. Da će imati dovoljno čitalaca, onih kojima su judaizam i vrednosti jevrejskog načina života primarni i zbog čega su članovi naše zajednice.

Ali kada je pomenuti zaključak trebalo realizovati pojavili su neki dragi ljudi koji su nam prezentovali (naravno usmeno) razloge zbog kojih sa glasilom treba sačekati, treba sve to drugačije organizovati, dobro razmisliti jer... itd. itd. I to je deo našeg folkloru i toga mora biti.

Pomislio sam da ti dragi ljudi ulažu napore istražujući i tragajući za razlozima. Ipak sam shvatio da oni zapravo proizvode razloge i da tu neće biti kraja. Zato sam doneo odluku da prekinemo sa razlozima i da Savez jevrejskih opština Srbije izda prvi broj zajedničkog glasila.

I evo prvog broja!

Sada je na vama da nas kritikujete. Naravno da nam je kritika potrebana, kažite nam šta mislite o sadržaju, izgledu, imenu, formatu i fotografijama. Kažite nam sve što nam imate reći. Siguran sam da će vaša dobronamerna kritika pomoći da drugi broj bude bolji, da ga ne čekamo toliko dugo, ali i da ga nestrpljivo očekujemo.

I da vas potsetim kako je to počelo. U Subotici smo 21. elula 5768. (21. septembra 2008.) potpisali DEKLARACIJU o formiranju stalne konferencije o saradnji jevrejskih zajednica jugoistočne Evrope. Želja nam je bila, a i sada je, da revitalizujemo međusobne odnose bratskih jevrejskih zajednica sa prostora bivše Jugoslavije i da te odnose učinimo bliskim, snažnim i stalnim. Da zaustavimo asimilaciju, očuvamo naš

identitet i našu tradiciju, da negujemo i ističemo vrednosti jevrejskog života i kulture.

Da istupamo protiv antisemitizma ma gde se on pojavio.

Da istupamo protiv podela unutar jevrejskih zajednica.

Pročitajte ponovo tu Deklaraciju, ona sadrži suštinske, važne i preko potrebne zaključke koji nas sve obavezuju.

I ovaj prvi broj zajedničkog glasila je rezultat naših potreba, težnji i dogovora. I svaki naredni broj je korak napred u ispunjenju naših obaveza i naših želja.

Imali smo veliko zadovoljstvo da se nedavno okupimo i razgovaramo kod naših dragih i uvek dobrih domaćina (nećemo ih nikada menjati) Osiječana. Tom prilikom, pored niza za sve nas veoma važnih tema o kojima smo razgovarali i, ono što je bitno, imali identične stavove, obradovala nas je naša Sanja (Zorić Tabaković) obećanjem da će učiniti sve kako bismo se najesen, u organizaciji Koordinacije židovskih opština Hrvatske, okupili u Zagrebu. Uzbudjenje i radost postoje. Očito je da se Zagreb i ja volimo tajno.

Nadam se, radujem se i očekujem susret u Zagrebu, gde ćemo nastaviti sa obavezama koje smo preuzeli potpisujući Deklaraciju. Ako ne ranije tu bismo se mogli dogovoriti koja će od bratskih jevrejskih zajednica preuzeti na sebe izdavanje drugog broja našeg zajedničkog glasila.

Naša je obaveza da međusobne odnose učinimo bliskim, snažnim i stalnim. Na taj način sebe i našu zajednicu činimo boljom, ali i šire zajednice u kojima živimo. Judaizam je taj koji nas čini Jevrejima, a razlog postojanja judaizma je da svet promeni na bolje, da ga učini savršenim u smislu njegove etičke perfekcije.

Dragi i poštovani prijatelji, sestre i braćo, Evrei, Židovi, Jevreji, naša je sveta obaveza tikun olam. Nemojte zaboraviti Bog je tako odredio, a mi smo tako prihvatili.

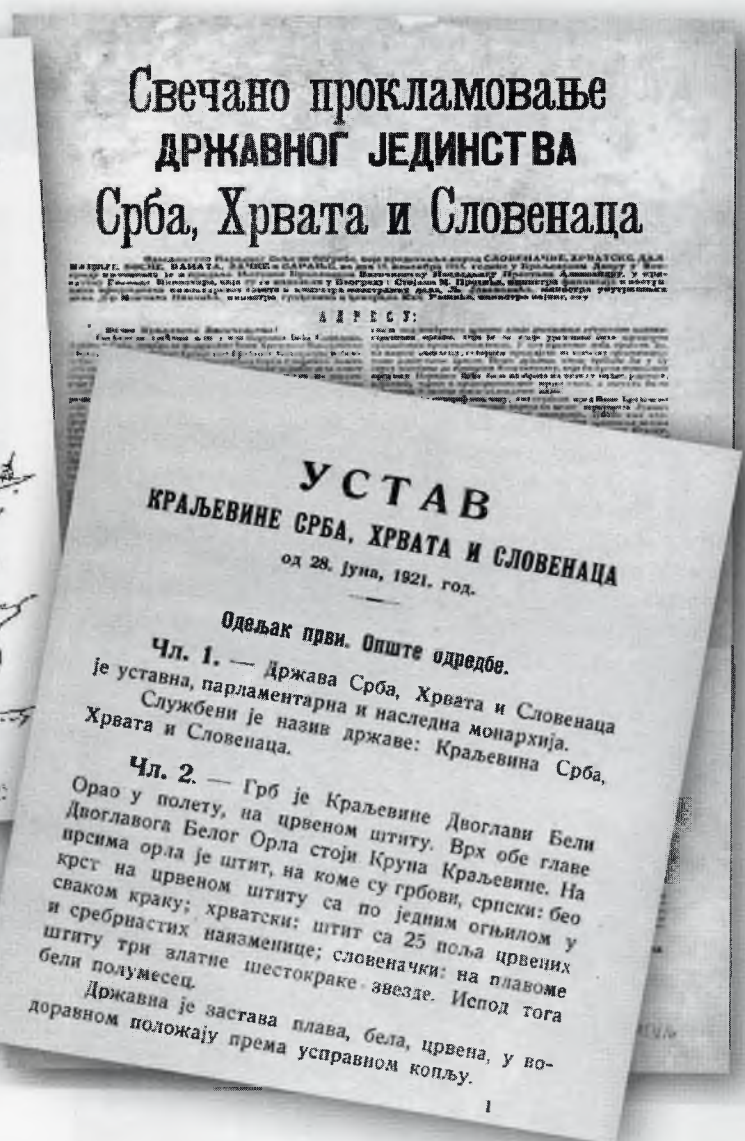
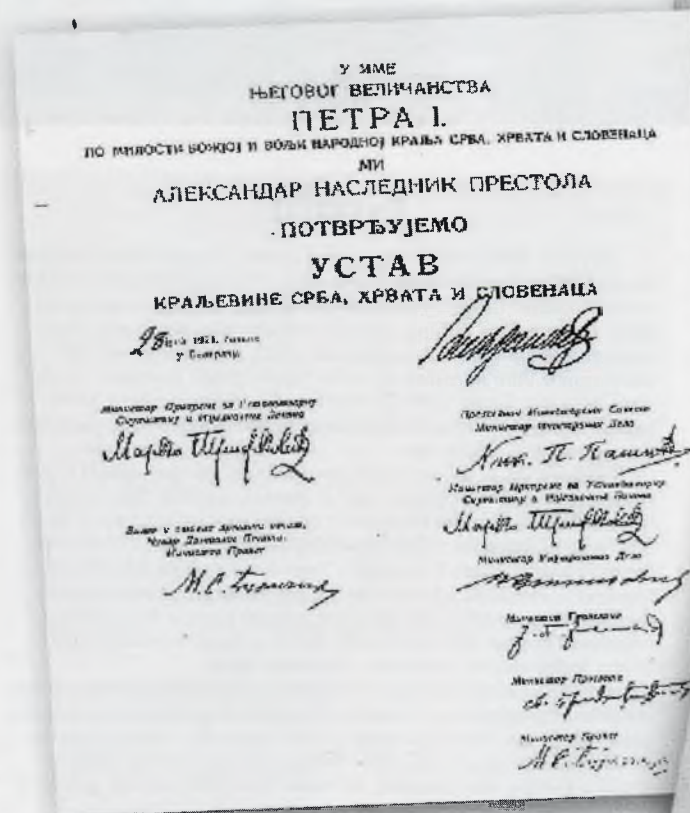
Pripreme za sastanak SKJZ na Bijelolasici

Tokom boravka u Nesebaru, Bugarska, predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije Aleksandar Nećak i zamenik Robert Sabadoš sastali su se 2. septembra sa čelnim ljudima bugarske jevrejske zajednice: Maksimom Benvenistijem, dr Aleksandrom Oskarom i Josifom Melamedom. Sastanku su prisustvovali i funkcioneri međunarodnih jevrejskih organizacija Julija Dandalova i Robert Đerasi. Nećak i Sabadoš obavestili su sagovornike o pripremama za predstojeći sastanak Stalne konferencije jevrejskih zajednica jugoistočne evrope (SKJZ) koji će se održati u novembru 2010. na Bjelolasici, Hrvatska. Takođe, razmenjena su mišljenja o zajedničkim temama koje bi trebalo da budu na dnevnom redu pomenutog sastanka: restitucija, antisemitizam i informisanje. M. Benvenisti je prihvatio da bugarska jevrejska zajednica učestvuje na SKJZ, a predsednik i zamenik predsednika SJOS obavestili su se da će o sastanku sa bugarskim kolegama obavestiti predsednika Koordinacije židovskih opština Hrvatske Ognjena Krausa.

DEVET DECENIJA
OD STVARANJA
JUGOSLAVIJE

SRBIJA

Jugonostalgicari Mojsijeve vere

JEVREJI SU U VELIKOJ MERI
JUGOSLAVIJU, KAKVA JE DA JE
BILA, DOŽIVLJAVALI KAO DOBRU
ZEMlju, POGOTOVO KAD JE
UPOREDE S ONIM TO JE SLEDILO
POSLE NJENOG RASPADA

Piše: Aleksandar Lebl

Pre 90 godina, 1. decembra 1918. godine, manje od dva meseca po okončanju I svetskog rata, u Beogradu, u Krsmanovićevoj kući na Terazijama, dve države, Srbija i Crna Gora, i delovi Austrougarske u kojima su

živeli jugoslovenski narodi, ujedinili su se u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, koja je deset godina kasnije dobila ime Kraljevina Jugoslavija.

Ta država, raskomadana 1941. godine i, donekle proširena, obnovljena krajem II svetskog rata, sve ukupno postojala je sedam decenija, često ispunjenih političkim sukobima ne samo oko načelnih pitanja poput unitarističke ili federal-

**DEVET DEцениJA
OD STVARANJA
JUGOSLAVIJE**

Jugonostalgicari Mojsijeve vere

**NACIONALIZAM JE
U NOVOJ DRŽAVI
SMATRAN,
S PRAVOM,
KAKO ĆE SE POKAZATI,
NAJVEĆIM ZLOM
I BIO OTRO KAŽNJAVAN.
TAKO NISU BILI
TOLERISANINI
ANTISEMITSKI ISPADI,
BEZ OBZIRA
NA DRŽAVNE
ODNOSE
S IZRAELOM**

ističke organizacije države nego i oko drugih, krupnijih i minornih stvari, sukobima koji su išli čak do ubistva protivnika. Ta država se raspala u plamenu i krvi zbog odsustva volje i spremnosti elita većine nacija koje su je sačinjavale da žive zajedno kao ravnopravne i grade demokratsko, multinacionalno i multireligiozno društvo, te da zajedno uđu u evropsku kuću.

Ironija je da im je to danas, posle dve decenije, svima cilj, mada je bilo davno moguće, da prevagu nisu odneli nacionalizmi i mržnje, težnje za osvajanjem etnički očišćenih teritorija. Ko i koliki deo krivice za to nosi oceniće istorija. Izvesno je samo da nisu svi podjednako krivi i da je malo ko nevin. Često se čuje da su jugoslovenski Jevreji poslednji Jugosloveni, da su tzv. jugonostalgicari i slično. U tome ima istine. Ima i sličnosti sa situacijama iz prošlosti, kako u raznim drugim delovima sveta tako i u ovom našem. Jevreji se, kao i ostali, moraju prilagođavati sredinama i okolnostima u kojima žive. Vremenom, ako naiđu na toleranciju i postignu ravnopravnost, postaju dobri, lojalni građani. Pošto se u svetu stalno dešavaju velike promene, kao posledice ratova ili drutenih preobraćaja, nije redak slučaj da osvanu u drugim granicama i pod drugim vlastima.

Često se njihova lojalnost tumači kao služenje neprijatelju narodnog pokreta za

oslobođenje, ili za promenu društvenog uređenja, ili režima. Takav je slučaj bio, recimo, u Srbiji početkom XIX veka, kada su beogradski Jevreji posle privremenog oslobođenja delova Srbije i Beograda masovno stradali zbog, kako su nove vlasti tvrdile, služenja turskim vlastima.

Poznato je da su Turci prema njima bili prilično tol-

Grb Kraljevine SHS

Grafiti

Moj ded Aleksandar i moja baka Šlomit, s mojim ocem i njegovim starijim bratom Davidom ... nisu otili u Palestinu iako su i oni bili vatreni cionisti: uslovi života u toj zemlji izgledali su im suviše azijski i tako su otili u Vilnu, glavni grad Litvanije, pa su moj otac i njegovi roditelji stigli u Jerusalim tek 1933. u koje je vreme antisemitizam u Vilni narastao do tačke nasilja protiv jevrejskih studenata. Moj stric David ostao je, ubeđeni Evropejac u vreme kada, izgleda, to nije bio niko drugi u Evropi, osim članova moje porodice i drugih Jevreja poput njih.

Ispalo je da su svi ostali bili panslovenski, pangermanski ili jednostavno litvanski, bugarski, irski ili slovački patrioti. Dvadesetih i tridesetih godina jedini Evropejci u celoj Evropi bili su Jevreji. Moj otac je uvek govorio: u Čehoslovačkoj postoje tri nacije, Česi, Slovaci i Čehoslovaci, tj. Jevreji; u Jugoslaviji postoje Srbi, Hrvati, Slovenci i Crnogorci, ali, čak i tamo, živi jedna grupa nesumnjivih Jugoslovena, pa čak i u Staljinovom carstvu postoje Rusi, postoje Ukrajinci i postoje Uzbeci i Čukči i Tataři, a među njima su naša braća, jedini stvarni pripadnici sovjetske nacije.

Evropa se sada potpuno promenila i puna je Evropejaca od zida do zida. Uzgred rečeno, i grafiti u Evropi su se promenili od zida do zida. Kad je moj otac bio mladić u Vilni, svaki zid u Evropi govorio je: Jevreji, idite kući u Palestinu. Pedeset godina kasnije, kada se vratio u Evropu kao posetilac, svi zidovi su vrištali: Jevreji, gubite se iz Palestine.

Amos Oz, *A Tale of Love and Darkness*
(Priča o ljubavi i tami)

**JEVREJI SU, DAKLE, U VELIKOJ MERI,
JUGOSLAVIJU, KAKVA JE DA JE BILA,
DOŽIVLJAVALI KAO DOBRU ZEMLJU,
POGOTOVO KAD JE UPOREDE S ONIM
ŠTO JE SLEDILO POSLE NJENOG
RASPADA. OTUD
JUGONOSTALGIČARSTVO, KOJE JE,
VEROVATNO, OGRANIČENO NA
GENERACIJE KOJE SU ODRASTALE I
DRUŽILE SE U NJOJ, KOJE
NASTAVLJAJU DA SE DRUŽE,
BEZ OBZIRA NA NOVE GRANICE**

erantni, da su uživali dobar tretman, na šta su uzvraćali zahvalnoću i lojalnoću. Pomenimo i primer Sefarda, koji su i posle izгона iz Španije i Portugala vekovima gajili ljubav prema tim zemljama i osećali nostalgiju za dobrim starim vremenima.

Jevrejima koji su se u XIX veku našli u nešto proširenoj Srbiji, a početkom XX veka u još mnogo većoj, pa onda posle 1918. u velikoj junoslovenskoj državi, bilo je potrebno neko vreme da se adaptiraju na nove uslove. Povučene su nove granice, koje su presekle stare porodične i poslovne veze, zvanični su postajali drugi jezici, na svakodnevnu komunikaciju na manjinskim jezicima nije se dobro gledalo, počeli su važiti novi zakoni i još mnogo toga drukčijeg od dotadašnjeg. Prilagođavanje je trajalo godinama, ali su Jevreji u Kraljevini, u kojoj su, sve do pred njen kraj, uživali ravnopravnost, postali njeni dobri građani i čak patrioti (to je u još većoj meri važno za one u Srbiji u pretkumanovskim granicama, naročito Srbe mojsijeve vere).

Za vreme Drugog svetskog rata, u kojem su stradale četiri petine Jevreja, mnogi od onih koji su izbegli tu sudbinu borili su se protiv nacista, fašista i kvislinga zajedno s pripadnicima drugih naroda i posle pobeđe uživali punu ravnopravnost, delili dobro i zlo sa njima.

Nacionalizam je u novoj državi smatran, s pravom, kako će se pokazati, najvećim zlom i bio oštro kažnjavan. Tako nisu bili tolerisani ni antisemitski ispadi, bez obzira na državne odnose s Izraelom. Naravno, to ne znači da antisemitizma nije bilo latentno, to se pokazalo posle demokratizacije i uvođenja višestranačkog sistema, kada se razmahao svom snagom, za šta oni nisu bili krivi.

Jevreji su, dakle, u velikoj meri, Jugoslaviju, kakva je da je bila, doživljavali kao dobru zemlju, pogotovo kad je uporede s onim što je sledilo posle njenog raspada. Otud jugonostalgicarstvo, koje je, verovatno, ograničeno na generacije koje su odrastale i družile se u njoj, koje nastavljaju da se druže, bez obzira na nove granice, to svakako treba pozdraviti i podržati. Koliko će to trajati zavisice pre svega od toga kakav ce im biti život u državama stvorenim na njenoj teritoriji.

Ipak, s obzirom na mnogo toga zajedničkog, ne samo u prolosti (porodične veze, prijateljstva, jezik, istorija, tradicije, mnogi zajednički interesi i dr.) treba se nadati da će nove generacije nastaviti putem današnjih. ■

Ulica Kralja Milana u Beogradu

Grupa delegata Narodnog vijeća iz Zagreba stiže u Beograd na proglašenje ujedinjenja

Istorijski 1. decembar 1918

**OSNOVNI CILJ
KNJIGE JE DA
POKAŽE ŠTA SU
OVDAŠNJI JEVIJE
UČINILI ZA SRBIJU U
PROTEKLA DVA
VEKA, U OBLASTIMA
U KOJIMA SU SE
POSEBNO ISTAKLI**

Rad na novim knjigama

Znameniti Jevreji Srbije

Piše: Aleksandar Gaon

Krajem proleća prošle godine, u okviru delatnosti redakcije petotomnog izdanja "Mi smo preživeli" govoreno je o mogućnosti pokretanja rada na izdavanju knjige o značajnim Jevrejima Srbije. Predlagano je da se napravi knjiga u kojoj će određenim redom biti navedene biografske odrednice onih Jevreja koji su na zapaženiji način doprineli razvoju nove domovine u poslednja dva veka. Ideja je neko vreme razrađivana, potom je tekstualno uokvirena i došlo se do predloga za rad. Izvršni odbor Saveza se saglasio da se na tome radi, što je bio i signal da se traže izvori finansiranja. Jasno je bilo da rad, najvećim delom, podrazumeva traganje po arhivama, beleženje podataka i njihovo sažimanje u tekstualne celine koje podrazumeva ozbiljno leksigrafsko izdanje i da će ta faza odneti najviše vremena i novca.

Napor je ubrzo doveo do prvih ishoda: Evropski jevrejski fond je odobrio sredstva za istraživanje i pisanje odrednica a formiran je i Redakcioni odbor u sastavu: Filip David, književnik i profesor Fakulteta dramskih umetnosti, Teodor Kovač, lekar i prevodilac, Aleksandar Lebl, novinar, Andreja Preger, pijanista i nekadašnji profesor Fakulteta muzičkih umetnosti, Milan Ristović, profesor istorije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, Milan Koljanin, saradnik Instituta za savremeni istoriju, Predrag Palavestra, akademik i istoričar književnosti, Aleksandar Nećak, predsednik SJOS, David Albahari, književnik, i Aleksandar Gaon, novinar.

Na osnovu brojnih izvora napravljen je prvi spisak od sedamdesetak imena pojedinaca koji su delovanjem

značajno doprineli razvoju i ugledu svoje sredine. Za izdavača je određen Savez jevrejskih opština Srbije.

Posle višemesečnog razmatranja brojnih pitanja bitnih za odrednice ove knjige, odlučeno je da knjiga bude zbir biografija istaknutih Jevreja ali i da se, obzirom da se takva knjiga pravi jednom u pola veka, sve obrađene tekstualne jedinice nađu i na računarskoj mreži koja bi se ubuduće mogla dopunjavati. Dodatno, da se izda i knjiga na engleskom jeziku za potrebe stranih čitalaca.

Osnovni cilj knjige je da pokaže šta su ovdašnji Jevreji učinili za svoju zemlju u protekla dva veka, u oblastima rada u kojima su se posebno istakli. Za polaznu vremensku odrednicu uzet je početak 19. veka, vreme začetaka i ostvarenja novovremene Srbije. Što se prostora tiče, pošto su se granice menjale isto kao i nazivi zajednica, zaključeno je da to budu geopolitičke granice današnje države.

Razmatrani su i drugi ciljevi ovakvog izdanja: pre svega, takva knjiga može da bude snažan doprinos borbi protiv zabluda koje postoje o Jevrejima kao ljudima koji se brinu samo o sebi, mogla bi doprineti borbi protiv pritaženog i povremeno ispoljavanog antisemitizma, a zajednica u Srbiji, pa i sama država dobili bi redak i sabran dokumentat o zajedničkom razvoju. Zatim, cilj je i da se od zaborava sačuvaju brojni pojedinačni doprinosi Jevreja Srbiji, bolje reći: da se napravi svedočanstvo o razmerama nacionalne i verske trpeljivosti u zajedničkoj domovini. Sakupljeni arhivski materijal (tekstovi i slike) po izdavanju knjige, biće sačuvani u posebnoj arhivskoj jedinici, čime će se obogatiti zbirka Jevrejskog istorijskog muzeja. Osim prodaje u knjižarama, knjiga može biti vredan poklon svim stranim gostima zajednice i države i istaknutim domaćim intelektualcima i javnim ličnostima.

Taj niz ciljeva pred članove Redakcionog odbora postavio je brojna pitanja: da li vremenski dodatno ići u

**NA OSNOVU BROJNIH IZVORA
NAPRAVLJEN JE PRVI SPISAK OD
SEDAMDESETAK IMENA
POJEDINACA KOJI SU
DELOVANJEM ZNAČAJNO
DOPRINELU RAZVOJU
I UGLEDU SVOJE SREDINE.
ZA IZDAVAČA JE ODREĐEN
SAVEZ JEVREJSKIH
OPŠTINA SRBIJE**

prošlost (razmišljano je i do vremena za širi prostor čuvene beogradske rabinske škole), da li obrađivati biografije samo Jevreja koji su to po halahi ili i onih koji su to po izraelskom zakonu o povratku, da li pisati samo o preminulima ili i o danas živima, da li izdati knjigu na ćirilici ili na latinici, šta sa onima koji nisu iz Srbije ali su ovde ostavili dubok radni i stvaralački doprinos, šta sa onim pojedincima koji su radili na prostorima drugih država koji su danas deo srpske države (na primer, Vojvodina je do kraja Prvog svetskog rata bila deo Autrougarske), ko će sve biti uključen u istraživanje i pisanje tekstualnih odrednica, kakva će biti forma takvih priloga... Naravno, i kakav naslov dati knjizi! Na znatan deo pitanja, pre svega na ona koja se odnose na neposredan način rada, dati su odgovori, a za nekim odgovorima se još uvek traga.

Mada sa malim zakašnjenjem i na osnovu prvog spiska pojedinaca koji ni po čemu nisu sporni niti nad njima stoji bilo kakav znak pitanja, polovinom marta rad je najzad počeo. Grupu koja je povukla čine pet mladih postdiplomaca sa grupe za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu: Danilo Šarenac, Milan Radovanović, Tamara Spasojević, Jelena Petaković i Aleksandar Rafailović. Osim biografskih odrednica, oni rade i na prikupljanju ilustracionog materijala. U takvim i sličnim poslovima već su učestvovali i, sledstveno tome, bili pripremljeni za poslove istraživanja i pisanja tekstova, čime je zamajac rada pokrenut. Od pre dva meseca njima su se pridružili i članovi zajednice: Pavle Šosberger i Teodor Kovač, iz Novog Sada, i Andrija Darvaš, iz Subotice. Uskoro će broj istraživača biti uvećan za još par saradnika, što bi trebalo da bude dovoljno da se predviđeni materijal istraži i uobliči u biografske tekstove do predviđenog roka, tj. do polovine zime. Do kraja juna istražene su

Od Turaka do građanskih prava

Mada se od antičkih vremena zna za Jevreje na prostoru Podunavlja, gde su dolazili uporedo sa rimskim osvajačima, njihova osetnija pojedinačna i zajednička afirmacija zabeležena je tek u poslednja dva veka. Ne mali broj Jevreja se, posle izгона iz Španije, pridružio retkim romaniotima u nekadašnjoj Srbiji (koja je od 15. veka postala deo Otomanskog carstva) gde su osnivali svoje opštine i nastavili da žive kao nekada.

Kada su Turci osvojili Beograd 1521. godine za njima su došli i Sefardi. Ubrzo po dolasku, osnovali su svoju opštinu, podigli sinagoge i škole, razvili poslove. Zabeleženo je da su 1567. u gradu postojale tri sinagoge a beogradska ješiva je nedugo potom stekla veliki međunarodni ugled zahvaljujući usvojenim učenim predavačima rabinima: uz versku, predavačku i prevodilačku delatnost, Meir Anđel, Jehuda Lerma. Simha Akoaen i Josif Almozilno štampali su svoje knjige, tzv. responze o raznim pitanjima iz judaistike i slali ih jevrejskim zajednicama u drugim zemljama. Ubrzo je nastala i brojna jevrejska četvrt na obali Dunava, na današnjem Dorćolu.

Idiličnu sliku razvoja prekinuli su Austrijanci koji su 1688. zapalili jevrejsku mahal u Beogradu i brojne Jevreje odveli u zarobljeništvo. Kasnije se, duže od jednog veka, prema smeni vlasti u vreme austrijsko-turskih ratova, menjala i sudbina Jevreja. To je i vreme kada se beleži osetniji dolazak Aškenaza.

Po oslobođenju od Turaka, u vreme vladavine kneza Miloša Obrenovića (1815- 1839) Jevreji su stekli pune građanske i radne slobode, što je povremeno ugrožavano kasnijim promenama u državnoj vlasti. Odlukama Berlinskog kongresa 1878. Srbija se obavezala da Jevrejima prizna građanska prava, što je potvrđeno ustavom iz 1888. godine, posle čega je došlo do naglog i bogatog razvoja zajednice koja je dala znatan broj istaknutih pojedinaca. O doprinosima takvih pojedinaca govoriće knjiga radnog naslova Znameniti Jevreji Srbije.

biografije i napisani tekstovi o preko sto četrdeset ovdašnjih Jevreja, pa bi se moglo reći da je posao stigao do polovine puta.

Oblik teksta (po uzoru na obrađene biografske jedinice u knjigama Srpski biografski rečnik u izdanju Matice Srpske, iz Novog Sada) podrazmeva da se o pojedincu navedu osnovni biografski podaci, a naročito podaci o porodičnom poreklu, da se istaknu bitni detalji školovanja i stručnog usavršavanja, detalji radne biografije i oni vezani za rad i stvaralaštvo, navedu najznačajnija dela i izvori podataka. Pretpostavlja se da će na taj način biti obrađeno oko dvesta pedeset do trista biografija Jevreja umetnika i stvaralaca, javnih radnika, poslovnih ljudi i diplomata, političara, lekara i visokih vojnih službenika, narodnih heroja, pravni-ka, naučnika, novinara, arhitekata...

Knjiga će biti izdata na ćirilici, a dopunjavanje spiskova moguće je do polovine jeseni kada bi redakciju trebalo privoditi kraju. Redakcioni odbor je imao u vidu da, kao i u drugim prilikama u kojima je reč o obradi enciklopedijskih jedinica, uz svu pažnju postoji rizik da nešto važno bude nehotice izostavljeno, odnosno da nečija biografija i dela ostanu u sivilu nekog arhiva, možda čak i da se neodgovarajuće shvati nečija uloga u javnom životu. To je bio razlog, a naravno i činjenica da se sve više ljudi okreće saznanjima koja se mogu dobiti pomoću računara, da se donese odluka da se sadržaj knjige iznese na internet kako bi mogao biti čitan, dopunjavan i odgovarajuće bogaćen od strane budućih generacija.

I, na kraju, razmatrana je i mogućnost prevodenja i izdavanja knjige na engleskom jeziku. U zavisnosti od nagoveštenih donacija za taj deo rada, predviđa se da se sa prevodenjem počne krajem leta a da knjiga bude izdata nedugo po izlaženju izdanja na srpskom jeziku i u to vreme nađe i na računarskoj mreži. ■

HRVATSKA

VJERUJEM DA ĆE
PROMJENE NA NAŠOJ
POLITIČKOJ SCENI
KOJIMA SMO UPRAVO
SVJEDOCI OMOGUĆITI
OŽIVLJAVANJE I
SKORU REALIZACIJU
NAŠEG PROJEKTA
IZGRADNJE
ŽIDOVSKOG CENTRA I
SINAGOGA U PRAŠKOJ
ULICI U ZAGREBU

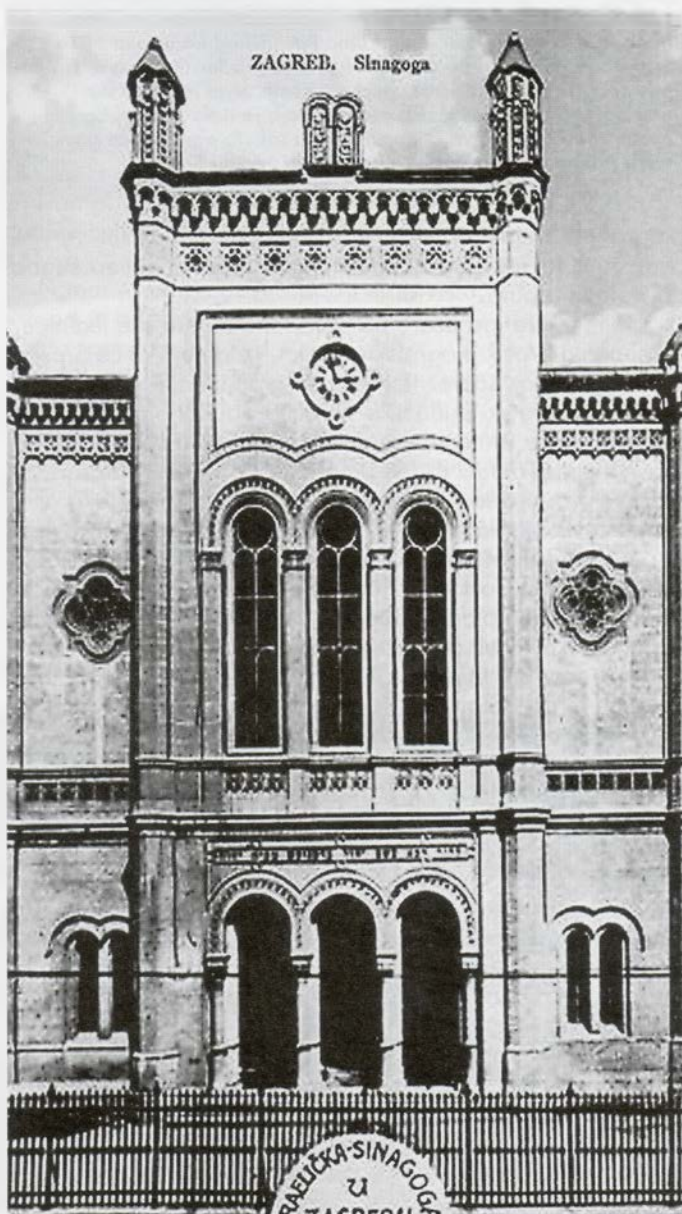
Krećemo s

Razgovarao: Živko Gruden

Dokle će se usred centra Zagreba, samo nekoliko koraka od Trga bana Jelačića, na prostoru na kojem je nekoć od 1867. do 1942. stajao židovski hram, parkirati automobili? Pitanje se iz dana u dan nameće mnogim prolaznicima, pogotovu posljednjih desetak godina otkad je teren vraćen nekadašnjem vlasniku, Židovskoj općini Zagreb, koja je i tražila da joj se zemljište vrati kako bi na njemu ponovno podigla sinagogu koju je, nastojeći da Židovima i židovstvu ne samo oduzme život nego i izbriše svaki spomen i trag, kvislinška, ustaška vlast do temelja srušila. Kako o tome u javnost iz raznih izvora s vremena na vrijeme dospijevaju različite, pa i posve proturječne informacije, pitanje Zašto se konačno ne počne graditi sinagoga u Praškoj? uputili smo na adresu koja je u tom pogledu sigurno najupućenija i najkompetentnija - predsjedniku Židovske općine Zagreb prof.dr. Ognjenu Krausu, koji je i predsjednik Koordinacije židovskih općina u Hrvatskoj.

- Najkraće rečeno - odgovorio nam je Ognjen Kraus hrvatska Vlada i donedavni predsjednik Republike Hrvatske svojim su ponašanjem, postupcima i odlukama onemogućili početak gradnje Židovskog centra i sinagoge. Pripreme je Židovska općina Zagreb započela još prije deset godina, odmah nakon što nam je poklonjen (vraćen) teren u Praškoj, na kojem je stajala naša sinagoga od 1867. do 1942. godine. Riječ je o dvije stvari. Prvo, Vlada već godinama odugovlači, zapravo, odbija sklopiti s Koordinacijom židovskih općina ugovor o vraćanju imovine, kakav je sklopila s Katoličkom crkvom. Procijenjena vrijednost imovine koju bi, da je takav ugovor sklopljen, dobila Židovska općina Zagreb znatno je veća od iznosa potrebnog za izgradnju Židovskog centra sa sinagogom u Praškoj ulici u Zagrebu.

Još 1996. godine, odmah nakon donošenja odgovarajućeg zakona, Židovska općina Zagreb pokrenula je postupak za povrat (odnosno, naknadu) 56 nekretnina koje su do 1941. bile u njezinu vlasništvu. Međutim, vraćen je tek neznatni dio. I, drugo, kad smo pristali na kompromis da se povrat imovine rješava posebnim ugovorom, Vlada i tadašnji predsjednik Republike Hrvatske, koji se tada, 2006., uključuje u taj projekt, nude takav nacrt ugovora i donose takvu odluku o osnutku radne skupine za izgradnju sinagoge i židovskog kulturnog centra kojima bi cijeli taj projekt a on je za nas od povijesnog značenja i nesumnjivo najvažniji i najveći u cijelom razdoblju nakon Holokausta bio otet iz naših ruku, iz ruku Židovske općine Zagreb i prenesen u

OGNJEN KRAUS**predsednik Koordinacije židovskih općina u Hrvatskoj****projektom Praška**

ruke državnih i gradskih vlasti, što je za nas apsolutno neprihvatljivo. •

Ja sam tim povodom tadašnjeg predsjednika Vlade Ivu Sanadera u pismu upitao bi li se takvo što moglo zamisliti da je riječ o, recimo, restauriranju zagrebačke katedrale, tj. da taj posao vode i o njemu odlučuju Pantovčak i Banski dvori, a ne Kaptol. Odgovor, naravno, nismo dobili. Uz ovaj razgovor mogli biste objaviti to moje pismo.

■ **A kako ste vi, tj. Židovska općina Zagreb, zamislili da se taj projekt priprema i ostvaruje?**

- Nismo samo zamislili, nego smo na tome, još otkad nam je zemljište u Praškoj 7 poklonjeno (vraćeno) u posjed i

vlasništvo, dakle, punih deset godina kontinuirano radili. Još 2000. godine počeli smo s predradnjama i obavili niz poslova pripremajući raspisivanje natječaja za arhitektonsko rješenje objekta, od provedbe ankete o njegovim sadržajima do sklapanja ugovora sa stručnim tvrtkama o izradi programske osnove Židovskog centra i sinagoge i studije izvodljivosti.

Ta dokumentacija predstavljena je 2004. predstavnicima državne i gradske vlasti, koji su potvrdili svoje sudjelovanje u financiranju projekta. Time su završene glavne pripreme za raspisivanje natječaja. Program se i danas može vidjeti u prostorijama naše općine, pred ulazom u vijećnicu. Naravno, danas, nakon što je prošlo nekoliko godina, postoje i drugi prijedlozi, koje ćemo još raspraviti i potom donijeti konačnu odluku.

KRAUS:

**HRVATSKA VLADA
I DONEDAVNI PREDSEDNIK
REPUBLIKE HRVATSKE
SVOJIM SU PONAŠANJEM,
POSTUPCIMA I ODLUKAMA
ONEMOGUĆILI POČETAK
GRADNJE ŽIDOVSKOG
CENTRA I SINAGOGE**

INTERVJU: OGNJEN KRAUS

Krećemo s projektom Praška

■ **Sudeći po tome svi su elementi za raspisivanje arhitektonskog natječaja bili pripremljeni još prije pet-šest godina, a natječaj ipak, sve do sada, nije raspisan. Zašto? U javnosti se nerijetko može čuti, pa i pročitati, da je sve zapelo zbog raskola u židovskoj zajednici u Zagrebu. Je li to doista tako?**

- Nije. Najprije, u Židovskoj zajednici Zagreb nije se zbio nikakav raskol nego je u vrijeme izbora za vodstvo Židovske općine Zagreb nekolicina tadašnjih članova Općine posve neutemeljenim optužbama (sve su sudski odbačene) pokušala kompromitirati vodstvo Općine, pa čak i izbrisati Židovsku općinu Zagreb iz Evidencije vjerskih zajednica. (Vjerujem da bi i taj dokument bio zanimljiv i široj javnosti.) Ali uspjela nije ni u čemu, osim u tome da se mimo zakona zakonitost je ustuknula pred moći tadašnjeg hrvatskog predsjednika - registrira kao vjerska zajednica.

Što i koga ta zajednica stvarno predstavlja najbolje govori njezino članstvo, o malobrojnosti kojeg su naočigled cjelokupne zagrebačke i hrvatske javnosti posvjedočili i izbori za predstavnika židovske nacionalne manjine u Zagrebu, kada je kandidatkinja iz te zajednice dobila 6 (slovima: šest) glasova, nasuprot 99 (slovima: devedesetdevet) glasova u prilog kandidatkinje iz Židovske općine Zagreb. Istina je, međutim, da se ta zajednica, koja sama po sebi ne predstavlja nikakvu snagu, vrlo spretno i efikasno koristi kako bi se u nedogled otežalo ostvarenje nekih osnovanih i opravdanih zahtjeva ne samo Židovske općine Zagreb nego i Koordinacije židovskih općina u Hrvatskoj. S druge strane, nitko ne odbija pretjerane zahtjeve te zajednice (koja se neprestano nameće i upućuje na svoju važnost) jer se boji da će biti optužen za antisemitizam. Kojeg li apsurd!

■ **Očito je, međutim, da vrlo različita gledišta u samoj židovskoj zajednici postoje i o izgledu buduće zgrade u Praškoj: po nekima, ona bi trebala biti vjerna kopija nekadašnje sinagoge, dok se drugi zalažu za sasvim moderna arhitektonska rješenja.**

- To je istina. Mislim, međutim, da je postojanje različitih mišljenja i gledišta o tome nešto sasvim normalno, pa me to nimalo ne zabrinjava. Moramo se samo odlučiti hoćemo li raspisati međunarodni arhitektonski natječaj ili pak ima i takvih ideja odabrati neko veliko ime moderne arhitekture i povjeriti mu oblikovanje tog našeg povijesnog projekta.

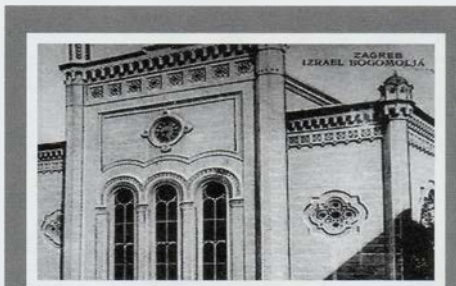
■ **Je li o nastojanjima i pripremama za izgradnju sinagoge u Praškoj, o kojima ste govorili, bilo na odgovarajući način informirano, pa onda i uključeno u njih i članstvo Židovske općine Zagreb i drugih židovskih općina u Hrvatskoj? Koliko o tome zna šira hrvatska javnost?**

- Spomenuo bih najprije da smo još 1996. priredili izložbu Zagrebačka sinagoga - reliquiae reliquiarum, zatim, 2001. izložbu Sinagoga i Zagreb, da smo donijeli poseban kulturni program sačinjen od ciklusa izložbi U susret židovskom muzeju u Hrvatskoj i ciklusa koncerata Muzika za sinagogu, da smo, kao što sam već rekao, proveli široku anketu o sadržaju budućeg Židovskog centra koja je jasno izrazila želju i težnju da se tu što potpunije prikažu povijest, kultura i vrijednosti židovske zajednice u Hrvatskoj. Uz to, Centar bi svojom kulturnom i društvenom djelatnošću mogao razvijati komunikaciju sa svijetom. Istina je, međutim, da nam mediji u tome nisu nimalo pomogli, naprotiv, javnost je nerijetko bila upravo bombardirana notornim dezinformacijama.

■ **Po svemu sudeći, projekt Židovskog centra i sinagoge u Zagrebu već je nekoliko godina na mrtvoj točki. Kako ocjenjujete izgleda da se u doglednoj budućnosti pokrene?**

- Vjerujem da će promjene na političkoj sceni kojima smo upravo svjedoci omogućiti oživljavanje našeg projekta i prijelaz iz faze priprema u fazu realizacije. Mi

nemamo nikakvih posebnih ni dodatnih zahtjeva naspram onoga što su nam Vlada i Grad svojedobno ponudili i obećali. Ali, ni po koju cijenu nećemo ni za milimetar odstupiti od stajališta da je Židovski centar sa sinagogom u Praškoj ulici u Zagrebu naš i isključivo naš projekt i da o njemu mi odlučujemo. To nikoga ne bi smjelo smetati. Ako bismo naišli na nerazumijevanje i otpor, spremni smo taj projekt iznijeti sami na svojim leđima. Smatram da je obaveza Republike Hrvatske i Grada Zagreba prema židovskoj zajednici u Hrvatskoj, a posebno prema Židovskoj općini Zagreb da financira taj projekt. Vrijednost naše imovine kojom se koriste državne ustanove znatno nadmašuje vrijednost te investicije. A da ne spominjem zakon koji onemogućava povrat imovine. I onda dolazimo do toga da nam država (Vlada RH) poklanja našu imovinu. Zar to nije apsurdno i žalosno: riječ je o imovini koju su stvorile žrtve Holokausta, žrtve ustaša i njihove Nezavisne Države Hrvatske. ■

**NI PO KOJU CIJENU
NEĆEMO NI ZA
MILIMETAR ODSUPITI
OD STAJALIŠTA DA JE
ŽIDOVSKI CENTAR
SA SINAGOGOM U
PRAŠKOJ ULICI U
ZAGREBU NAŠ I
ISKLUČIVO NAŠ
PROJEKT I DA
O NJEMU MI
ODLUČUJEMO**

KOORDINACIJA ŽIDOVSKIH OPCINA HRVATSKE

Ne želimo novi skandal

PISMO OGNJENA KRAUSA PREMIJERU IVI SANADERU

Poštovani gospodine predsjedniče
Vlade Republike Hrvatske,

Židovska općina Zagreb primila je 9. listopada 2006. Odluku o osnutku Radne skupine za izgradnju Sinagoge-Židovskog kulturnog centra Vlade RH (klasa:022-03/06-0/35, ur. br. 5030108-06-1 od 5. 9. 2006.), datiranu 14. rujnom 2006. Odluka nas je iznenadila i ogorčila s više razloga.

Na sastanku upriličenom u Vladi RH u rujnu 2006. iznio sam argumente protiv isforsirane najave gradnje objekta Sinagoge i Židovskog centra, od kojih ističem dva glavna: odugovlačenje potpisivanja ugovora između RH i Koordinacije židovskih općina u RH o rješavanju zajedničkih pitanja i odbijanje suradnje s vjerskom zajednicom Bet Israel koja je registrirana u srpnju o. g. u suprotnosti s odredbama Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica iz 2002. godine, a koja se sastoji od bivših članova ŽOZ i do danas još uopće nije konstituirana. Pri donošenju Odluke Vlada RH nije smatrala potrebnim konzultirati se sa Židovskom općinom Zagreb, a u sastavu skupine (13 članova) predviđen je samo jedan predstavnik ŽOZ.

Izgradnja Židovskog centra i sinagoge projekt je Židovske općine Zagreb, u realizaciji kojeg je najavljen financijski udio RH i Grada Zagreba, u ime etičkih i političkih motiva. Pripreme za izgradnju započele su 2000. godine, nakon što nam je potkraj 1999. godine zemljište u Praškoj ulici 7 vraćeno u posjed i vlasništvo. Osnovan je Radni, stručni odbor i najavljen osnutak proširenog Odbora za izgradnju u kojem bi uz predstavnike ŽOZ bili i predstavnici RH i Grada Zagreba, kada budu utvrđeni uzajamni odnosi. Od 2000. do danas Radni odbor kontinuirano djeluje na pripremi natječaja za arhitektonsko rješenje objekta u skladu s obvezatnim i utvrđenim procedurama. Sve radnje verificiralo je Vijeće ŽOZ koje je prema Statutu ŽOZ i tradiciji jedino nadležno za sve odluke. Nakon opsežnih rasprava o sadržajima Centra i financijskoj konstrukciji te kontakata s predstavnicima državne i gradske vlasti, koji su potvrdili svoje sudjelovanje u financiranju, godine 2004. izrađen je prijedlog Programске osnove, kao glavnog elementa natječajnog programa. Taj je dokument razmotren na sjednici Odbora za izgradnju ŽOZ u proširenom sastavu 7. 6. 2004. i predstavljen predstavnicima RH i Grada Zagreba na sastanku u sjedištu Vlade RH 7. 7. 2004. Na temelju primjedaba sudionika tog sastanka i članova ŽOZ, iznesenih na navedenoj sjednici Odbora za izgradnju, odlučeno je da se revidira sadržajna struktura objekta. Na temelju odluke Vijeće ŽOZ od 12. 10. 2004. da se u novu zgradu premjeste svi sadržaji iz sjedišta općine u Palmotićevoj 16, izrađena je nova Programska osnova Židovski centar i sinagoga. Time je dovršen najvažniji dio pripreme za raspisivanje

natječaja. Zbog Vama dobro poznate situacije nakon izbora u ŽOZ 2005. godine nismo raspisali natječaj, kao što smo najavili.

Odlukom Vlade RH od 14. rujna o. g. najavljuje se priprema svih radnji za izgradnju Židovskog kulturnog centra kojom bi se imali baviti predstavnici različitih državnih i gradskih tijela, uz sudjelovanje po jednog predstavnika Židovske općine Zagreb i vjerske zajednice Bet Israel.

Postavljamo pitanje: da li je izgradnja Centra i sinagoge postala državni i gradski projekt u kojem je Židovska općina Zagreb, kao jedino legalno predstavništvo zagrebačke židovske zajednice, potpuno marginalizirana, a kako se razabire iz Odluke od 19. rujna o. g., isto tako potpuno ignoriran rad ŽOZ na pripremi realizacije Centra? Bi li Vlada RH osnovala sličan odbor za, primjerice, restauraciju zagrebačke katedrale ili gradnju džamije, s jednim predstavnikom Katoličke crkve ili Islamske zajednice, gotovo u ulozi promatrača? Može li najava financijskog udjela opravdati tutorstvo Države ili Grada u projektu Židovske općine Zagreb umjesto suradnje, dogovora i uzajamnog poštovanja? Čin osnutka Vladinog Odbora bez presedana je u civiliziranom svijetu i europskim demokratskim državama. Kao primjer navodimo projekt Židovskog muzeja u Beču, koji su u potpunosti financirali Grad Beč i Republika Austrija, a u tijelu za izgradnju bili su proporcionalno zastupljeni predstavnici grada, države i Židovske općine Beč, i to s pravom veta na sve odluke.

Izgradnja Židovskog centra i sinagoge najveći je i najvažniji projekt Židovske općine Zagreb nakon tragedije Holokausta. Realizirat ćemo ga kad ocijenimo da su zadovoljeni svi uvjeti za to. Pozdravljamo spremnost RH i Grada Zagreba da financijski sudjeluju u projektu, ali ne na način koji je najavljen Odlukom, a koju doživljavamo kao prisilu i svršen čin. Ne bude li dogovora o istinskoj suradnji, Židovska općina Zagreb realizirat će svoj projekt sama.

U uvjerenju da Vam je stalo da se odnosi urede na ispravan način, pozivam Vas da još jedanput razmotrimo nastali problem i nađemo zadovoljavajuće rješenje. Ne želimo novi skandal, sličan onome, kad se u unutrašnje poslove ŽOZ upleo sam predsjednik RH, protivno načelu legalizma koje uvijek naglašava u svojim postupcima. Nametanje vjerske zajednice Bet Israel kao partnera ŽOZ u tom projektu ponovno svjedoči o pokušaju političke arbitraže. ■

Očekujući odgovor, s poštovanjem
Dr. Ognjen Kraus
predsjednik Židovske općine Zagreb
Zagreb, 17. 10. 2006.

**POSTAVLJAMO
PITANJE:
DA LI JE IZGRADNJA
CENTRA I SINAGOGA
POSTALA DRŽAVNI
I GRADSKI PROJEKT U
KOJEM JE ŽIDOVSKA
OPĆINA ZAGREB,
KAO JEDINO LEGALNO
PREDSTAVNIŠTVO
ZAGREBAČKE ŽIDOVSKA
ZAJEDNICE, POTPUNO
MARGINALIZIRANA**

DOKUMENTI

Zahtjev 17 osoba za ukidanje Židovske općine Zagreb

PODNESEN 2005. GODINE

ZAGREB, 16.11.2005.
SREDISNJEM DRŽAVNOM UREDU ZA UPRAVU

PREDMET:
**POŽURNICA ZAHTJEVA ZA NADZOR ŽIDOVSKJE
OPĆINE ZAGREB OD 27.10.2005.GOD.**

**DAŃA 27.10.2005. GOD. PODNIJELI SMO
VAŠEM UREDU ZAHTJEV ZA NADZOR
ŽIDOVSKJE OPĆINE ZAGREB**

Kao što je naznačeno u navedenom Zahtjevu... isti smo podnijeli u ime velikog broja pripadnika židovske vjere koji žive i borave u Zagrebu i to zbog postojanja okolnosti koje su protivne Ustavu Republike Hrvatske, posebno u članku koji garantira slobodu vjeroispovijesti, a isto tako, budući da je u židovskom životu vjera također odrednica pripadnosti, protivne su i ostvarenju njihova prava kao nacionalne manjine, također suprotno Ustavu Republike Hrvatske i Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina.

Te okolnosti po svim tim elementima proizvode štetan učinak koji i dalje traje.

Budući da smo se pokušali preko državnog tajnika g. Antuna Prelavića informirati o statusu ovog predmeta, te s obzirom na ozbiljnost situacije stupiti s njim u kontakt, kako bi razjasnili eventualne nejasnoće oko merituma problema, te eventualno dostavili potrebna dopunska obrazloženja, a kao u tome nismo uspjeli, ovom Požurnicom... i dodatnim priložima želimo potaknuti brže i kvalitetnije rješavanje ovog vrlo ozbiljnog problema.

Razumijevajući eventualnu bojazan nadležnih instanci Republike Hrvatske da se svojim postupanjem u navedenom predmetu ne umiješaju u nešto što se može smatrati internim odnosima unutar židovske zajednice, želimo još jednom naglasiti slijedeće:

Mi vjernici i štovatelji židovskih zakona, vjere i tradicije (nas, za sada 120 potpisanih od cca 300 članova ŽOZ-a, koji su 15.5.2005. god. glasali na izborima) ne možemo bez regularnog pravnog postupka i nadzora za koji smatramo da se moraju provesti s instance koja je dužna osigurati provođenje ustavnih prava i zakonitosti u Republici Hrvatskoj, ništa sami poduzeti, budući da su nam upravo unutar organizacije koja se predstavlja kao Židovska općina Zagreb i koja se upisala u Evidenciju vjerskih zajednica Republike Hrvatske kao vjerska zajednica, protivno i vlastitoj praksi i uvjerenjima, uskraćene mogućnosti da navedene štetne okolnosti riješimo iznutra.

Da bi Vam to jasnije ilustrirali prilažemo Analizu Statuta Židovske općine Zagreb koji je donesen autokratskim postupkom, a iz Analize... se jasno može vidjeti sukob problema:

Statut Židovske zajednice Zagreb nigdje ne deklarira Zajednicu kao bogoštovnu, dakle vjersku zajednicu. Nasuprot tome Statut, suprotno deklarativnim sadržajima, upravo uvredljivo minorizira ulogu i status Rabina kao vjerskog i duhovnog vođe koji kao takav u svim vjerskim zajednicama, a ne samo u židovskoj, ima

presudnu ulogu u formuliranju unutrašnje organizacije života, odgovornosti i funkcija, koje se u takvoj zajednici ostvaruju (vidjeti prilog: Tko je Rabin). Na tome se temelji članka 2. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica Republike Hrvatske.

Statut Židovske općine Zagreb ne omogućava vjernicima, a ni ostalom članstvu instrumente kojima bi unutrašnjom raspravom i statutarno predviđenim postupcima obranili interese članova. Prema sadašnjim statutarnim odredbama čelništvo tzv. Židovske općine Zagreb može u nedogled provoditi svoju politiku i radnje suprotne volji članova, a posebno vjernika.

Podnositelji ovog zahtjeva prinuđeni su, da bi mogli ostvarivati svoj vjerski život, samostalno organizirati Židovsku bogoštovnu općinu Bet Israel, zajednicu koja provodi sadržaje vjerskog života, a koji su joj u okvirima Židovske općine Zagreb, uskraćeni.

Naime, svi vjernici su, zajedno s Rabinom Kotel Danonom tj. postojeća vjerska zajednica, morali napustiti prostorije Židovske općine Zagreb u Palmotićevoj ulici zapravo su postupcima vodstva ŽOZ-a vezanim za vjerski život istjerani. Stoga su vjernici prisiljeni svoj vjerski život provoditi u improviziranoj sinagogi kao gost u tuđem prostoru.

Napominjemo da je Židovska općina Zagreb raspisala natječaj za Rabina, pokušavajući se i dalje predstavljati kao vjerska zajednica, iako to više nije, jer je kršenjem vjerskih prava ostala bez njih. Ovdje je potrebno napomenuti da je i Evropska rabinska konferencija bojkotirala Židovsku općinu Zagreb, tj. intervenirala u slučaju Rabina, a vezano na raspisivanje natječaja, na način da je pozvala svoje rabine da se ne prijave na natječaj dok Rabinski sud ne razmotri očitovanje rukovodstva Židovske općine Zagreb o razlozima otkaza ugovora rabinu Kotel Dadonu.

Molimo nadležna tijela Republike Hrvatske da onemoguće ovo flagrantno zatiranje vjerskog života Židova u Zagrebu, a koje provodi rukovodstvo Židovske općine Zagreb (koje se u cijelosti javno deklariralo kao sekularno), sa ciljem samostalnog raspologanja židovskom imovinom, koje je bilo vlasništvo Židovske bogoštovne općine Zagreb, radi samo njima znanim razlozima.

Mi židovski vjernici i štovatelji židovske tradicije ne želimo u Republici Hrvatskoj živjeti u ilegali, ne ponovno, te zbog toga tražimo:

Da se Židovska bogoštovna općina Bet Israel iz Zagreba HITNO upiše u Evidenciju vjerskih zajednica Republike Hrvatske;

Da se Židovska općina Zagreb BRIŠE iz Evidencije vjerskih zajednica, budući da to kršenjem vjerskih prava svojih članova vjernika i poštivaoca tradicije i bez vjernika, te po osnovu sadašnjeg unutarnjeg ustroja i ne može biti.

Iskreno se nadamo da je ovo prva i posljednja požurnica vezana uz naš Zahtjev... za nas od životnog značaja, te da će nadležna tijela Republike Hrvatske imati razumijevanja, volje i želje da riješe ovaj vrlo delikatan problem.

Na kraju napominjemo da je 30.10.2005.god. sazvan Inicijativni odbor Bet Israela (Židovske bogoštovne općine u Zagrebu) na kojem je za rabina imenovan Kotel Dadon, te su radi boljeg rada Bet Israela osnovani odbori. ■

Nadbiskup zagrebački 24. rujna pohodio posavsko selo

KAMENI CVIJET JE SIMBOL JASENOVCA I SVATKO TKO DOĐE NE PROPUŠTA GA POHODITI. ZATO KARDINALU ZAMJERAJU DA JE PROPUSTIO IZRAZITI PIJETET ŽRTVAMA NA MJESTU GDJE SE TO ČINI, U JASENOVCU, I NA SVIM SLIČNIM STRATIŠTIMA U SVIJETU ČINJENICA DA KARDINAL NIJE DOŠAO DO SPOMENIKA NAJČEŠĆE JE KOMENTIRANA U JAVNOSTI

Piše: Mladen Mali

Nadbiskup zagrebački Josip Bozanić prvi je hrvatski kardinal koji je 24. rujna ove godine pohodio posavsko selo Jasenovac, u mjesnoj crkvi održao homiliju, obišao Muzej Spomen-područja i prošetao još dvjestotinjak metara do velike makete. S tog mjesta kreće put sačinjen od drvenih željezničkih pragova do monumentalnog spomenika Kameni cvijet, u kojem je kripta pod kojom leže simbolički ostaci ubijenih logoraša.

S velikom je pozornošću dočekan ovaj pohod, mnogi ga smatraju povijesnim, za neke je došao prekasno, neki pak drže da je uranio.

Oni koji misle da je kardinal trebao i ranije doći, drže da Jasenovac zaslužuje da se žrtvama koje su tamo stradale, svi poklone.

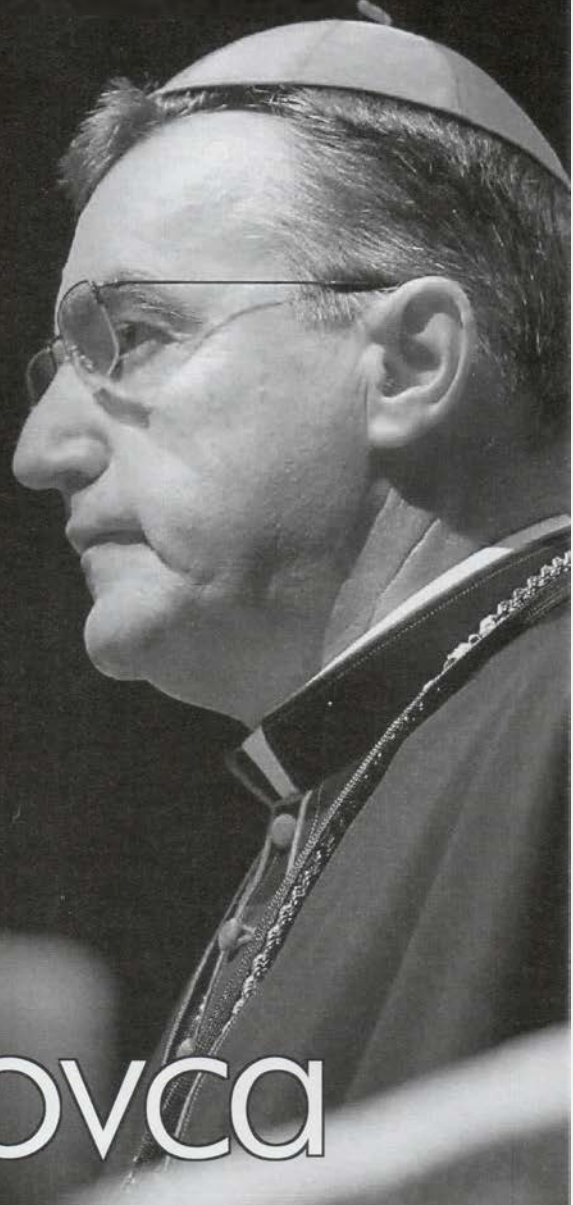
Možda je, ipak, došao prerano, jer za takvu gestu treba zrelosti, a po tim mišljenjima nju Bozanić nije pokazao.

Činjenica da kardinal nije došao do spomenika najčešće je komentirana u javnosti. Kameni cvijet je simbol Jasenovca i svatko tko dođe ne propušta ga pohoditi. Zato kardinalu zamjeraju da je propustio izraziti pijetet žrtvama na mjestu gdje se to čini, u Jasenovcu i na svim sličnim stratištima u svijetu.

Nedolazak do kripe prizvao je sjećanje na dvojicu papa i njihovo klečanje u Auschwitzu. Papa Wojtyła je pokazao svoju slavensku toplinu kleknuvši i pomolvši se na mjestu na kojem zbog masovnih žrtava nitko ne može ostati hladan. Isto tako je učinio njemački sistematičan Benedikt XVI, a njegov je čin privukao posebnu pozornost svjetske javnosti. Upozorilo se na simboliku činjenice da

papa Nijemac posjećuje bivši nacistički logor smrti: Dolazim ovamo kao sin njemačkog naroda, i zato moram i mogu ponoviti ono što je rekao moj prethodnik: morao sam doći ovamo. To je obaveza prema istini, prema onima koji su ovdje trpjeli, obveza prema Bogu.

Na mjestu strave, gdje nedostaju riječi, Bozanića nije bilo. Pokazao se hladan, neki bi rekli ledenoga srca. Došao je do pola puta i vratio se nazad, zabilježili su mediji. ➡

Bozanić kod Jasenovca

**Nadbiskup zagrebački
24. rujna pohodio
posavsko selo**

Josip Bozanić kod Jasenovca

HOMILIJA

U mjesnoj crkvi Bozanić je održao homiliju, njen tekst je odmah podvrgnut analizama. Dvije rečenice su možda i najvažnije i vrijedi ih navesti: Nismo došli ovamo radi raspravljavanja i polemiziranja. Ne dolazimo iznijeti premda to od nas neki i dalje traže isprike, opravdanja, očitovanja, neka politička stajališta.

Uvažavajući to polazište ni ovaj tekst nije pripremljen usuprot tome, ili za raspravu i polemiku, akmoli da zastupa neka politička stajališta. Još manje da traži isprike ili opravdanja.

Ali zato ima dovoljno povoda da se navedu različitosti.

Dva pasusa u homiliji privukla su pozornost.

U prvom od njih je upečatljiv dio koji govori da je Odovoljno zločinaca pokazalo što može bezumnost i nečovječnost. Nisu u pitanju samo strahote represivnih sustava i vodstva Kraljevine Jugoslavije; niti težnje i strahote Ante Pavelića i ustaša, slijepih privrženika nacionalnoj ideji, čiji je put vodio u vezanje uz ideologiju nacizma i fašizma, daleko od kršćanskih temelja i baštine našega naroda, što je sav hrvatski narod odvelo u tragedije i poniženja. Nije posrijedi ni sama ideološka zasljepljenost i strahote partizana i komunističkih vlastodržaca pod vodstvom Josipa Broza zvanog Tito, koji do današnjeg dana pod krinkom antifašizma ne žele priznati i preuzeti odgovornost za nečovječnost koja ide uz bok s nacističkom. Tu se suočavamo s otajstvom zla.

Načela ustaškog pokreta iz 1933. godine nisu dugačka, navedena su u sedamnaest točaka, a u 10. se kaže da hrvatski narod ima svoj suverenitet po kome on jedini ima vladati u svojoj državi, upravljati svim svojim državnim i narodnim poslovima. Taj pokret u svojim načelima sadrži ideologiju fašizma i nacizma, on je izvorno takav.

Katolički list objavio je tekst načela već 2. svibnja 1941. godine.

ANTIFAŠIZAM

Sav hrvatski narod proživljavao je za vrijeme Drugog svjetskog rata tragediju, ali nije sav ponižen. Već 22. lipnja 1941. godine je formiran Prvi sisački partizanski odred, prvi u tada porobljenoj Europi, sa ukupno 77 boraca, većinom Hrvata.

Kraj rata u Hrvatskoj je dočekalo 250.000 boraca pod puškama.

Bozanić je ponovio nešto što je i ranije govorio, da ono što se u Hrvatskoj naziva antifašizmom često nije drugo nego pokriće i sinonim za prikriivanje partizanskih zločina. Samo jednom i to u homiliji u istarskom Lanišću kardinal se upitao: Zar danas još netko može povjerovati da bi se antifašizmu oduzela

vrijednost ako se jasno progovori o zločinima i zločincima s partizanske strane. I to je bilo jedini put da je govorio o vrijednostima partizanskog antifašizma.

O vrijednostima partizanskog antifašizma mogu svjedočiti i pripadnici židovske zajednice, osobito onih 2761 Židova interniranih u proljeće 1943. pretežno iz Kraljevice u talijanski fašistički logor Rab. Talijan Carlo Spartaco Capogreco u knjizi Mussolinijevi logori piše da se 8. rujna 1943. vijest o talijanskoj kapitulaciji proširila logorom, talijanski garnizon je razoružan 11. a već 13. rujna je od bivših interniraca formirana partizanska brigada Rab. Formacija s oko 1.600 boraca imala je pet bataljona, od kojih jedan isključivo od Židova. Do 19. rujna većina interniraca prebačena je na kopno i priključili su se partizanima. Oko 250 Židova koji su ostali na Rabu nakon njemačke okupacije su deportirani u Auschwitz i na njihovim grobovima desetljećima kasnije kleknula su se i molila dvojica papa.

U tekstu homilije stoji Josip Broz Tito, Bozanić je pročitao: Josip Broz, zvan Tito. Pod imenom Tito znao ga je cijeli svijet.

ODGOVORNOST

U drugom pasusu koji privlači pozornost kardinal je rekao: Ovdje, u Jasenovcu, osjećamo duboku bol zbog svih žrtava, a posebno zbog onih koji su ovdje trpjeli i bili ubijeni od strane pripadnika hrvatskoga naroda, a još više od strane pripadnika Katoličkoj crkvi. Iako prepoznajemo grijeh onih koji su nedostojno nosili katoličko ime, Katolička Crkva nikada u tome i takvim zločinima nije sudjelovala niti ih je podupirala. Štoviše, iako neki žele Crkvi pripisivati propust nečinjenja, toliko je pokazatelja kako su se predstavnici Crkve i njezini vjernici na razne načine u teška vremena protivili nečovjećnoj ideologiji koja je bila usmjerena prema drugom čovjeku, a osobito prema pripadnicima židovskog i srpskog naroda, prema Romima, ali i političkim neistomišljenicima iz hrvatskoga naroda.

Fra Petar Jeleč u intervjuu Jutarnjem listu tvrdi da su pogrešne političke prosudbe i pogrešno shvaćen patriotizam onemogućili u to vrijeme širu proročku i evanđeosku akciju

JOSIP BOZANIĆ:

**NISMO DOŠLI OVAMO RADI RASPRAVLJANJA
I POLEMIZIRANJA. NE DOLAZIMO IZNIJETI
PREMDA TO OD NAS NEKI I DALJE TRAJE
ISPRIKE, OPRAVDANJA, OČITOVANJA,
NEKA POLITIČKA STAJALIŠTA**

crkve, i po njegovu mišljenju nije ispravno poricati bilo kakvu odgovornost Katoličke crkve za nesreću hrvatskog i drugih naroda od 1941. do 1945. godine. Smatra da zacijelo postoji odgovornost nekih biskupa i svećenika, barem moralna ako ne druga, zbog njihove podrške ustaškom poglavniku Anti Paveliću i sudjelovanja u ustaškoj administraciji. Fra Jeleč istodobno podsjeća, kako kaže, na svjetle likove onih svećenika koji su se istaknuli svojim zalaganjem za očuvanje ljudskog dostojanstva svakog čovjeka, bez obzir na vjeru i naciju.

O takvim likovima Ćiril Petešić je napisao knjigu *Katoličko svećenstvo u NOB-u 1941-1945*

Ive Mihovilović je na temelju dokumenata, odnosno arhive Ministarstva vanjskih poslova NDH, koja je bila sklonjena kod nadbiskupa Stepinca, a on ju brzo predao novim vlastima, napisao knjigu Vatikan i fašizam.

BOGOSLOV

Nakon oslobođenja 1945. nove su vlasti organizirale prikupljanje dokumenata o suradnji dijela katoličkog klera s fašistima, i koliko je poznato svi originalni dokumenti najkasnije 1946. su prebačeni u Beograd, vjerojatno u arhiv Ministarstva vanjskih poslova.

Prema kazivanju sudionika prikupljanja dokumenata pronađen je i propagandi film, promičbeni slikopis, iz doba NDH o istraživanjima židovskih zločina. Film počinje scenom zagrebačke katedrale i Bogoslovije, kadrira se na tri osobe, jednom svećeniku i dvojici bogoslova i kaže se da je ovdje centar za istraživanje židovskih zlodjela. Svećenik i jedan od bogoslova su poznati, ali je ostalo nepoznato ime treće osobe. Film nije korišten u procesu protiv Stepinca.

Sada valja podsjetiti na dvije kardinalove rečenice s početka: Nismo došli ovamo radi raspravljanja i polemiziranja. Ne dolazimo iznijeti premda to od nas neki i dalje traže isprike, opravdanja, očitovanja, neka politička stajališta.

Za kardinalovu homiliju doista se može ustvrditi da nije izgovorena radi raspravljanja i polemiziranja, nju se može shvatiti kao novo tumačenje. Krajnje, zaista krajnje pojednostavljeno svodi se na to da su ustaše strahota, da su partizani pod krinkom antifašizma nečovječnost i ostaje jedini svijetli lik, kako je kazao Bozanić: dragocjen uzor hrabrih svjedoka, među kojima je nedvojbeno najuzorniji, blaženi Alojzije Stepinac.

Za beatifikacije kardinala Stepinca korišteno je četrnaest argumenata, svi se odnose na radoblje nakon 1945. godine.

Don Živko Kustić napisao je u svojoj Jutarnjoj propovijedi o Stepincu, u osvrtu na razne komentare Bozanićeve homilije u Jasenovcu, i ovo: On će ipak biti proglašen svecem cijele Katoličke crkve. I to će biti konačna riječ za povijest.

Poruka je jasno upozorenje. Tko ju ne bude uvažio mogao bi doživjeti, poput svojedobno Slobodana Šnajdera zbog teksta u Novom listu da mu kao tada nadbiskup Tamarut netko pošalje fetvu jer drugačije misli. ■

**NA MJESTU
STRAVE, GDJE
NEDOSTAJU
RIJEČI,
BOZANIĆA
NIJE BILO.
POKAZAO SE
HLADAN,
NEKI BI REKLI
LEDENOGA
SRCA.
DOŠAO JE
DO POLA
PUTA I
VRATIO
SE NAZAD**

ŽIDOVSKA OPĆINA OSIJEK

Emmin osobni pristup

Emma Štern

Naša mlada članica Emma Štern, koju smo svi imali prilike vidjeti i čuti u nebrojeno prilika, bilo u plesu ili sviranju klarineta, zabilježila je ovih dana novi uspjeh.

Naime, u Bjelovaru je održano 48. regionalno natjecanje učenika i studenata glazbe i plesa. Emma se natjecala u disciplini Klarinet u II. kategoriji (do 15 godina). Ocjenjivane su tehničke vještine, kvaliteta zvuka, fraziranje, poštivanje stilskih obilježja i muzikalnost, točnost izvedbe i umjetnički dojam (osobni pristup izvedbi).

Emma je izvela: Zadanu skladbu J. Lancelot: Etida br.6, skladbu po vlastitom izboru G. Donizeti: Concertino u B-duru, II.st. i skladbu hrvatskog skladatelja E. Cossetto: Csardas. Imala je 93 boda i od jedanaest natjecatelja u njenoj kategoriji upravo je ona osvojila prvu nagradu i prvo mjesto, te tako stekla pravo natjecanja na državnom natjecanju u Varaždinu.

Mazal tov, Emma!
Držimo ti palčeve!

Nives Beissman

Sukot u kibucu En Hashofet

Svake godine se u kibucu za Sukot gradi suka na različitim mjestima. Jedne godine se gradila blizu zajedničkog restorana, jednom je svako susjedstvo bilo zaduženo za gradnju suka, a ove godine se zajedničkim snagama suka gradila u kibucskom pubu ili bolje rečeno u

disku. Djeca su pravila raznobojne ukrase, a odrasli uglavnom očevi gradili su suku. Sukot se proslavio skromnom priredbom na kojoj su nastupali talenti kibuca mali i veliki.

Svaki vrtić gradi posebno svoju suku. Tu učestvuju i roditelji, tako da smo mi imali posla u dva, jednom kod Shire njen se vrtić zove Gan

Ofer (Mladi jelen), a drugi put kod Ziva koji ide u Rimon (Šipak). Djeca su čitav dan sjedila u suki, jela, igrala se. Iako se suka gradi svake godine, djeca uvijek uživaju i sa ponosom i osmijehom pričaju o svojoj suki. Na kraju lijep pozdrav svima u općini od nas kibucana .

Tina Kohn-Di Castro

MAKEDONIJA

Томислав Османли

писател

МОЈА
ГОЛЕМА
ЖЕЛБА Е
ДА ЈА
ВИДАМ
ОВАА
КНИГА
ОБЈАВЕНА
ВО
ИЗРАЕЛ

Трагања низ меморијата на претците

Пише: Жаклина Мучева

Во писателските кругови името на нашиот соговорник зазема водечко место благодарјќи на низата од квалитетни книжевни дела кои во последно време критичарите ги крунисуваат со највисоки епитети, а читателите радо ги читаат и ги поддржуваат. Дел од творечкиот опус Томислав Османли го посветува и на судбината на Евреите од предвоениот период. Трагајќи по ликот на Рашела, неговата сефардска книжевна опсесија, во овој разговор тој обновува дел од повестите на своите претци и сеќавањата на тие живи кажувања понесени во сопственото детство. Трагајќи по меморијата на претците овој дел од опусот на Османли се обидува низ индивидуалното, авторско, да го оживее семејното, книжевно и колективното, понекогаш потиснато сеќавање ...

■ **Празникот Ханука ја поврза Вашата творечка работа со Еврејската заедница, осветлувајќи с го патот на книгата Светулка за Ханука . Тоа всушност беше почеток на една убава соработка и необична дружба на автор со заедница која со сета своја енергија се труди да опстои на овие простори. Беше ли тоа желба или посакувана потајна врска која некогаш беше прекинатата?**

- Како да беше. Нејзиниот нукулец лежи во една длабока, би рекол дури и семејно присутна, врзаност за темата на исчезнувањето на доминатниот дел од една етничка заедница која беше битна составка на живиот мултиетнички колорит на Македонија. Потекнувам од граѓанско семејство од Битола во чијшто внатрешен, но и социјален круг често и радо се спомнуваа имиња, личности и семејства од насилно исчезнатите еврејски сограѓани. Тое се маркантни имиња на лекари, банкири, ситни

трговци, рабини и револуционери, но и кажувањата за животот на обичните луѓе од битолската чаршија што полека но сигурно во мојата свест го создаваа колективниот портрет со топли тонови на една галерија од смерни ликови, скромно облечени појави во ветви модерни и традиционални облеку, најчесто луѓе со измачени ликови што макотрпно го печалеле својот и семејниот леб во секојдневната животна борба. Но тука ќе ја спомнам мојата новела "Сликата на тетка Рашела". Вие многу точно целите на главната мотивација за еврејските интересирања од мојот творечки опус, зачат преку семејната врзаност за темата на Рашела. Рашела е повеќе од мој омилен книжевен мотив. Таа е една семејна овест, многу присутна во нашиот дом. Станува збор за една автентична личност, една можеби и неполнолетна скромна и сериозна девојка што работела во семејството на моите претци како домашна помошничка, која благодарјќи на спечалената доверла, со посветеноста и со лојалноста, била третирана како член на семејството на татко ми, доаѓајќи под закрила на неговата енергична мајка. Судбина на оваа млада Еврејка е двојно трагична зашто спорен некој силен повик на совеста и моралот, таа се откажува од сигурноста на домот на моите претци и во глупата ноќ на 11. март 1943-та, излегува на битолските улици за да им се продружи на своите најблиски, на соседите, роднините, станувајќи дел од замолкнатите колони на своите сонародници кои преку скопскиот Монопол, до крајот на тој тревожен март заминуваат со возови по една ледна пруга на пат без повраток...

Еве вистинска пригода да ги замолам за помош членовите-ветерани од Вашата заедница по потекло од Битола да се обидат да ги препонаат нејзините две преостанати фотографии. Без оглед на ж, кон споменот на оваа моја незапознаена блиска, речиси роднина, делумно & се оддолжив со повеста што е објавена во моите книги, во домашни и во странски списанија како и во спомнатиот драмски текст... Тоа е можеби и најважното, една личност, една трагична човечка егзистенција да се откине од заборавот.

ИНТЕРВЈУ

Томислав
ОсманлиТрагања низ
меморијата на претците

■ **Нашата определба да учествуваме во проектот “Светилка за Ханука” се покажа како оправдано од аспект на проценката дека се работи за квалитетно четиво кое заеднички ќе им го понудиме на читателските апетити. Книгата влезе во последниот круг за наградата Балканика?**

- Таа поддршка на вашата Заедница беше и првата валоризација на мојата прозна книгата “Светилка за Ханука” којашто се појави лани токму за Ханука и беше промовирана во Вашите простории со сесрдна поддршка на сите вас од раководството, но и на сите ваши членови. Книгата ја доби наградата “Прозни мајстори” што ми беше врачена на последниот скопски Саем на книгата, а беше најсериозен кандидат и за минатогодишен македонски претставник во натпреварот за наградата “Балканика”. Не беше лесно да се влегува во длабоките историски, духовни, обичајни и менталитетни слоеви на јудаичката култура воопшто и, посебно, на еврејството на овие простори. Тоа го правев со посебна одговорност и внимание. Во подготовките за овие девет прозни текстови што ја сочинуваат книгата јудео-балкански раскази и новели “Светилката за Ханука” потрошив време за истражувања и илустрирања стории и факти колку за неколку книги. Читав текстови на англиски, српско-хрватски, француски и грчки, а за чудо и на Худео-еспањол, како два подолги текста своевремено напишани на Ладино од предвоениот солунски рабин Михаел Молхо; јазикот кој всушност не го знам, но во прочитот и разбирањето на чии текстови и не се снајдов така лошо. Нив ги пронаоѓав самиот во книжни или во електронски објави на интернет, во информации придружени на електронска пошта, коиштошто ми ги испраќаа моите стари и нови пријатели од Белград, Вашингтон, Њујорк, Брисел и Солун... и во чие примање, трагање, прашување, искамчување, анализирање и повторно расчитување, понекогаш до раните утрински часови, едноставно уживав зашто се впуштав во знаења и во еден особен свет што ме збогатуваше со нови сознанија.

■ **Светилка за Ханука доживеа и српски превод кој Ве одведе на тој наш прекрасен настан Лимуд Кешет каде се појавивте и како предавач. Имавте повторно можност да ја продлабочите врската, да се навратите на Вашата Рашела, да комуницирате со големи писателски и истражувачки пориви?**

- Лимуд во Суботица беше еден фасцинантен настан за мене. Радосен сум што на годинашниот собир Лимуд Кешет за акумулираните знаења и размисли добив признанија од некои од познавачите и предавачите на еврејски и јудаички теми што таму ги запознав, откако со интересирање го проследија моето предавање на тема од еден двомилениумски, драматичен континуитет на Евреите на тлото на Солун. Инаку, уживав во мноштвото теми кои таму се развиваа во различните и бројни презентации и предавања и кои, со задоволство откривав, за мене беа сосем разбирливи и блиски. Се одзвав на поканата заедно со најголемиот број заинтересирани да присисствувам на Шабатната служба во синагогата. Кога ме заплисна хагорот на поединечно изговорувани молитви, ми се чинеше како да слушам шепот од минатото, една атмосфера од ашкенаските храмови што ги среќавав во литературата на средноевропските еврејски писатели. Го гледав расположеното мноштво на шабатната вечера и си мислев дека таа култура на собирање и славење на заедништвото и го одржало еврејскиот народ и идентитет и покрај сите искушенија. Си мислев дека еврејската култура е за почит зашто во заедницата се изгонува

чувството на осаменост. Се прашував кому тоа може да му пречи, знаејќи дека тоа е прашање без одговор зашто секој народ во неговите ритуали на дружење, особено меѓу народите под влијание на духовната матрица на Ориентот на која впрочем доминантно му припаѓа и македонската култура, ги покажува своите добри, своите хумани, гостоприемливи, радосни и топли човечки страни, па сепак на Истоков од тука до средна Азија ништо не е на свое место, иако судејќи по тие вредности одамна и длабоко би требало да биде...

■ **Оваа година пред членовите на Еврејската заедница и сите оние кои ќе им оддадат почит на 7200 те депортирани Евреи ќе се претставите преку специјално изработеното сценарио Пруга за ледната пролет. Од каде извира творечката моќ да се задржувате во континуитет на една тажна судбина, како да бдеете над периодот на холкауст?**

- И сценскиот приказ “Пруга за ледната пролет” го пишував под овие длабоки чувствувања и почит кон еврејската култура на којашто, впрочем, како и на сопствен извор & припаѓа и христијанска култура од која јас потекнувам и која заедно го сочинува големиот корпус на т.н. јудео-христијанска културна матрица која со малку повеќе добра воља може да се прошири и на културата на монотеизмот создаен “во Израилот” и распространет меѓу народите на Блискиот Исток, потоа на Медитеранот и конечно на целава планета. Верувам дека толеранцијата меѓу навидум различните религии и народи почива на ваквите и сродни чувствувања за заедничкото културно потекло. Во мојата драма “Спилиони” и во еден расказ прилезен од таа драма потсетувам дека и Евреите и Арапите се поздравуваат речиси идентично, со Селам Алејкум и Шалом Алехем, посакувајќи си, сеедно, мир, а мир, се вели во тие текстови - со векови меѓу нив нема. Таа сцена влезе и во текстот на сценскиот проект “Пруга за ледната пролет”. Мислам дека токму трагизмот на малите разлики и баналноста на злото доведе до развој на злоделото на холокаустот до колосални размери. Холокаустот како врв на историската трагедија на меѓуентичките омрази за мене е обид за бришење, за исчезнување на тие заеднички поаѓалишта, за секнување на тие заеднички извори на културите на кои им припаѓаа и од кои се уште пиеме, кои се навидум различни и непомирливо спротивставени, а за кои умните знаат, а добронамерните чувствуваат дека се исконски и заеднички. Од таму извира творечката моќ за која зборувате во прашањето и, секако, од прочитаните книги, историски текстови, сведоштвата на нашите и на преживеаните сведоци на времето и на нацистичкиот погром од други средини, на романите, на песните, исповедите, фотографиите, документарните снимки, играните филмови, фактите од музеите на холокаустот, сликите на ужасот што ви помагаат да појмите колку е длабока пораката - што некои ја примаат механички - “да не се повтори”.

■ **Целиот овој циклус на еврејска тема на творење беше следена и од будните писателски критичарски пера и надвор од Македонија. Каде се пишуваше за Вашата водилка - давидовата светулка?**

- О, на повеќе места. Во Србија во две списанија што ја објавија новелата за “Рашела”, во Њујорк во чијшто реномиран еврејски неделник Форњард кој се појавува повеќе од сто години, во сефардското списание Лос Муестрос кое се појавува во Брисел. Во списанието за уметност и литература Коре чија централа е во Луксембург уредникот Моисеј Рахмани мојата книга ја уврсти меѓу

трите лични предлози за читање како, за него највредни четива меѓу сите книги што таа сезона ги прочитал, а тоа не е мал комплимент. Комплименти добив од поединци, Евреи од Вашингтон, Њујорк и Израел што ја добија мојата книга. Тука за книгата "Светилка за Ханука" ја добив петтата по ред награда "Прозни мајстори". Книгата се појави во превод на српски на големиот неодамнешен собир Лимуд кешет, по што белградска "Политика" (од 13. декември 2009) направи интервју со мене на страниците и го смести на страницата за култура на угледниот дневен весник, а благородните нови пријатели како г.Борис Кожемјакин ја предводи Еврејската заедница на БиХ во електронското издание под текстот на интервјуто, најде за сходно да објави дека сите еврејски деца од Сараево неодамна го добиле тоа издание на "Светилката..." како подарок за оваа Ханука. Така, мојата книжевна "ханукија" прозрачи доста светлина и тоа ме прави особено радосен, а големиот труд вложен во овој ракопис оправдан. Моја голема желба е да ја видам оваа книга објавена во Израел. За неа, тука, во добра надеж ја исказувам традиционалната пасхална желба: Лешана хабаа б' Јерушалајим.

■ **Вашиот творечки опуст кој е голем и по жанрови разновиден, за кратко време се збогати со уште две дела. Публиката и критиката и овојпат не останаа рамнодушни на збирката раскази "Каприча" и Вашиот роман "Дваесет и првиот".**

- Имам еден исклучително продуктивен период кој тешко ќе се повтори. Тоа, творечки продуктивно време, едноставно ми се случи последнава година. Имено, меѓу декември мината и декември оваа година јас објавив три прозни книги, онаа за која до сега раговаравме и овие две што сега ги спомнавте. Реакциите се исклучителни и неподелено позитивни, дури толку многу што станават ирелевантно дали овие оценки на моите колеги писатели, објавите во печатот и другите медиуми и исклучителните рецензии на стручната критика ќе резултираат со некоја од книжевните награди.

■ **Моето седмо прашање е симболично поврзано со свеќичките од Ханукијата која Ве воведо во Еврејската заедница. Имаме уште свеќички за палење на Ханукијата, ќе ги осветлувате ли и натаму неиспишаните приказни за Хана, Арон, Давид, Сара?**

- Вашето последно прашање потврдува дека имав чест за соговорник да имам професионалец во новинарството кој знае што е и журналистички концепт, и книжевно творештво. Односот Ваш и на останатите мои почитувани пријатели во оваа Заедница, поканата со сите вас, заедно со мојата сопруга, да ја почувствувам радоста на седегот за Песах, мојата почит кон вашите ветерани како Бењамин Самоковлија, Д-р Аврам Садикарио, Жамила Коломонос, Роза Русо, д-р Миодраг Тодоровиќ-Козма и други, што имав можност да ги запознаам и некои од кои веќе не се меѓу нас и над с# пријателството што го доживеав меѓу вас, уште повеќе ме упатуваат на еврејските како мои идини книжевни теми. ■

TISKOVINA IMPRIMEE

Exp. Savez jevrejskih opština Srbije, 11000
Beograd, Kralja Petra 71a

POB 30

SRBIJA / SERBIA

Ima li tome kraja?

Nakon ukazivanja u javnosti na tolerisanje i nekažnjavanje antisemitskih pojava, kao i razgovora, potkrepljenih dokumentima, koje je SJOS tim povodom vodio u Ministarstvu pravosuđa, Tužilaštvu i Kabinetu predsednika republike, usledio je ovakav epilog.

Republika Srbija
Više javno tužilaštvo u Beogradu
31. maj 2010.

Obaveštavamo Vas da smo povodom vaše krivične prijave podnete dana 26. 01. 2005. godine Okružnom javnom tužilaštvu u Beogradu, a protiv Ratibora Đurđevića zbog krivičnog dela izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 134 Krivičnog zakona Jugoslavije, doneli odluku o odbačaju krivične prijave u smislu čl. 134 st. 1 ZKP-a, jer postoje okolnosti koje isključuju krivično gonjenje trajno duševno oboljenje progresivnog toka demencija, koje ga prema nalazu i mišljenju sudskih veštaka psihijatrijske struke, čine nesposobnim da učestvuje u postupku u svojstvu okrivljenog.

Kako se i nakon odbačaja optužnice u predmetu Višeg suda u Beogradu K broj 2252/10 po našem predmetu KT 491/01, na osnovu člana 349 stav 3 Zakonika o krivičnom postupku, može ponovo pokrenuti postupak, kada se za to steknu uslovi, to ne postoji mogućnost da se nakon novog veštačenja i utvrđivanja sposobnosti okrivljenih da učestvuju u postupku nastavi sa radom na predmetima.

Zamenik javnog tužioca
Jasmina Milanović Gašić

